

ZAGRIZENOST

Ljudje pripisujemo posameznim narodom svojske vrline in napake. O Škotih povsod po svetu vedo, da so skopi. Angležem pripisujejo flegmo, Špancem ponos, Italijanom lahkotnost. Francozi so zelo »naravnostni«. Ko bi pri Slovencih iskali napako našega narodnega značaja, bi skoraj ne mogli iti mimo zagrizenosti.

Pregovor pravi: Zagrizel se je ko klop. Klop se z okončinami in čeljustmi zagriže v zunanjo plast kožnega tkiva. Zlepa ne popusti. Često ga prej mrtvega ko živega spraviš iz telesa. »Zagrizen« človek ravna podobno. Z vsemi silami se oklepa svojega mišljenja in ne popusti, da bi mu prišli do živega. Strastno je navezan na svoje prepričanje in se ne da omajati tudi s tehtnimi razlogi.

Zagrizenost je znak omejenosti. Zagrizenec ima majhno obzorje, vidi samo nekaj pe-
di pred nosom, živi v majhnem svetu svojih skromnih spoznav, delnih uvidov, skrčenih razgledov. Zagrizen je zato, ker zelo malo vidi, še manj razmišlja in si nič ne prizadeva za svoje osebno gledanje. Zagrizenost je znamenje majhne osebnosti. Velika osebnost je usmerjena na velike in brezmejne vrednote, majhna osebnost pa se zadovolji z drugorazrednimi in delnimi vrednotami. Samo kdor se dvigne nad vsakdanjost, more zreti široka obzorja pravih vrednot.

Zaradi boja za obstanek se majhni narodi res nagibajo k zagrizenosti. Ta boj zaposli veliko narodovih sil in jih s tem odvrača od širnih pogledov na velike vrednote in dobrine človeštva. Človeka dostikrat oropa veselja ob srečanju z osebnostjo, ki zna pravično presoditi misel svojega sogovornika, ne glede na to, ali mu je prijatelj ali nasprotnik. Sposobnost za lastno mnenje in prepričanje, posebno pa še sposobnost, da znaš svoje prepričanje brez hlastanja in strahu odprto, prepričljivo braniti, je ena najlepših potez oblikovne osebnosti. Taka osebnost Slovincem manjka.

Nekateri narodi, npr. Nemci, se zagrizajo v delo, mi pa se zagrizemo v svoje prepričanje. Delo more biti koristno in proizvajalno. Zagrizenost v prepričanje pa je neplodna, dostikrat celo škodljivo in v danih primerih uničujoča.

Prepričanje mora biti najprej plod treznega preudarjanja, tehtanja in primerjanja. Če zberemo dobrine in vrednote in jih po zavzetem premisleku strnemo v svetovni nazor in potem celotno čustvenost in hotenje zastavimo za svoje prepričanje, potem je to prav. Če prevzamemo prepričanje od drugih, npr. otroci od staršev, moramo ob svojem času vse preveriti in osebno preiskati in si po svojem premisleku vse osvojiti. Toda prepričanje zaradi prepričanja, brez raziskave vrednot, ki jih prepričanje sestavlja, je vsaj znamenje nezrelosti, če ne že tudi osebne omejenosti.

Zagrizenost nam je Slovincem v preteklosti mnogo škodovala. Tudi danes smo podvrženi tej — nečednosti. Moramo jo premagovati s treznim preudarkom. (»Družina«)

Demokracija in nasilje

Umor državnega pravika Scaglioneja na Siciliji, mafija, politični atentati in spopadi vsakovrstnih skvadrstov, ugrabitve na tekočem traku z namenom izsiljevanja, gnusni umor trinajstletne Milene Sutter v Genovi, ki je pahnil vso javnost tega velenesta v obupno jezo, neprestani ropi bank in zlatarjev, ki dokazujejo, da je postalo to, poleg ugrabljenja in izsiljevanja, že stalen vir dohodkov cele kategorije ljudi, uboji in umori za vsako malenkost, ki dan za dnem polnijo časopisje — vse to vzbuja vtis, da se Italija utaplja v kaos nasilja in da lahko pomeni to konec italijanske demokracije. A ne samo italijanske. Podobne novice prihajajo tudi iz drugih držav z demokratično ureditvijo: iz Nemčije, Holandije, Danske in Francije, čeprav položaj nikjer ni tako vznemirljiv kakor v Italiji. Na Švedskem je celo mestna uprava Stockholma kapitulirala pred tolpo mladih razgrajčev in jim plačala pol milijona lir odkupnine, da bi prizanesli mestu s svojim razgrajanjem. Povsod se kaže demokracija šibka nasproti nasilju. Povsod se zdi, da mu ni več kos in da dviga roke pred nekaterimi najakutnejšimi problemi modernega življenja.

Kljub temu smo še vedno prepričani — in bomo ostali vedno prepričani — da je demokratična, pluralistična ureditev najboljša možna ureditev. To pa nas ne sme napraviti slepe za spoznanje, da demokratični sistem ni nekaj dokončnega, togega, nekaj, česar ni tre-

ba več spopolnjevati. Vse tisto negativno, kar smo omenili zgoraj, dokazuje nasprotno, namreč da je tudi demokratični sistem potreben neprestanega izpopolnjevanja, dopolnjevanja in utrjevanja. Zlasti pa je nujno, da postanejo demokratični sistemi aktivnejši pri reševanju problemov, ki jih prinaša s seboj moderno življenje, odločnejši nasproti nasilju, trdnejši pri obrambi individualne in kolektivne svobode, pravičnejši pri razdeljevanju narodnega dohodka, ostrejši pri kaznovanju nasilja vseh vrst.

Demokracije, če hočejo ostati demokracije, nikdar in v nobenem primeru ne bi smele popustiti pred nasilnimi metodami in se dati izsiljevati nasilju ali dopustiti, da se v demokratičnem sistemu kaj takega dogaja, da so namreč posamezniki ali skupine brez zadostne javne opore izpostavljeni nasilju in izsiljevanju. Kjer se to dogaja, začnejo ljudje izgubljati zaupanje v demokracijo in njene vrednote ter sanjariti o »redu trde roke«, o redu diktatur in totalitarizmov, ne vedoč, da bi se izročili s tem še hujšim, višje organiziranim in institucioniranim oblikam nasilja in nečloveškosti. Da pa bodo to razumeli, jih je treba vzgajati za demokracijo in jim predvsem dejansko dokazati, da bistvo demokracije niso nemoč, pasivnost in kaotičnost, ampak svoboda, zjamčen red, spoštovanje prava, varnost pred nasiljem in pravičnost.

25 let republike

V sredo, 2. junija, je poteklo 25 let od ljudskega referendumu, na katerem se je italijansko ljudstvo odločilo za republiko. Savojska monarhija, ki je v prejšnjem stoletju imela precejšnje zasluge za združitev Italijanov v enotno državo, je pred 25 leti izšla z ljudskega glasovanja poražena, saj ji večina Italijanov ni mogla odpustiti zgodovinske krivde za nastanek fašizma, za njegov prihod na oblast in za vse pustolovščine, ki jih je ta nato zagrešil.

Odprava monarhije je bila tudi dokaz zrelosti ljudstva in sad prizadevanj italijanskih republikanskih gibanj, ki so monarhično državno ureditev upravičeno smatrali za oviro na poti k vse večji demokratizaciji družbenega življenja.

Razvoj v teh 25 letih priča, da je bila takratna odločitev večine Italijanov pravilna, saj je Italija, čeprav je izšla iz vojne poražena in imela ogromno materialno škodo, dosegla v tem razdobju takšen gospodarski razmah, da je danes ena industrijsko najbolj razvitih držav na svetu.

Republikanska državna ureditev seveda ne more sama po sebi rešiti vseh problemov, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju. Res pa je, da nudi široke možnosti in ustvarja pogoje, da lahko pride polno do izraza ustvarjalna sposob-

nost tako posameznika kot posameznih družbenih skupnosti. Italija bo prav gotovo še bolj napredovala, če bodo znali državljani svoje svobodne institucije ohraniti in braniti ter jih izpopolnjevati, kot predvidevata duh in črka ustavne listine.

Kot pripadniki slovenske narodne manjšine moramo najprej ugotoviti, da smo prav v okviru republikanske ureditve dobili 6. člen ustave, ki določa, da »republika štiti s posebnimi normami jezikovne manjšine«. Čeprav drži, da je ta norma predvsem deklarativnega značaja in da manjšine nimajo od nje dejansko nobene koristi, če se ne izvede s pomočjo ustreznih zakonskih ukrepov, je treba vendarle priznati bistveno razliko med sedanjim in prejšnjim stanjem, ko so nam kratkomalo zanikali pravico do obstoja.

Slovenska narodna manjšina mora torej ob 25. obletnici ustanovitve republike še glasneje in vztrajneje terjati, naj država končno prične izvajati republikanske ustavne predpise, kot ustreza volji velikih in daljnovidnih duhov, ki so državi in državljanom s pomočjo moderne in demokratične ustavne listine nudili možnost, da so se izkopali iz razvalin v katere jih je bil zasul fašizem.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 6. junija, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše; L. Tumiat: »O dečku, ki ni poznal meje«; 11.35 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja Naša gospa; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 M. Gorki: »Na dnu«. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira A. Rustja; 17.10 Revija zborovskega petja; 17.30 Parada orkestrrov; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Lahka glasba; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Filmska glasba; 20.00 Sport; 20.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v sportu; 22.10 Sodobna glasba.

♦ PONEDELJEK, 7. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Soplek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Moch; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Discotime. Obletnica meseca »Pred 700 leti je Marco Polo začel svoje bajno potovanje« - Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Deželni skladatelji; Samospevi. Izvajata sopr. Suban in prof. Bidussi; 18.50 Jonesov jazz orkester; 19.10 »Odvetničnik za vsakogar«; 19.15 Goriški polifonski zbor, vodi Seghizzijeva; 19.30 Revija glasbi; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Glasbene razglednice; 21.00 Kulturni odmevi; 21.20 Romantične melodije; 21.50 Slovenski solisti. Pianist Igor Štuhec.

♦ TOREK, 8. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Soplek slovenskih pesmi; 12.10 Bednarik: »Pratika«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 18.45 »Iron Stars«; 19.00 Otroci pojó; 19.10 N. Zorzenon: Zgodbe iz življenja v ladjedelnicah; 19.25 Zbor »F. Prešeren« iz Boljuna vodi Žerjal; 19.45 Glasbeni best-sellerji; 20.00 Sport; 20.35 Strauss »Arabella«, opera v 3 dej.

♦ SREDA, 9. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Soplek slovenskih pesmi; 12.20 Likli iz naše preteklosti »Ernest Sešek«, pripr. M. Bambič; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst - Slovarček sodobne znanosti - Jevnikar »Slovenščina za Slovence«; 18.15 Umetnost; 18.30 Koncertisti naše dežele; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazz; 19.40 Folklorna glasba; 20.00 Sport; 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.15) Za vašo knjižno polico; 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 10. junija, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Godalni orkestri; 9.00 Sv. maša; 9.45 Martucci: Tema z variacijami e es duru, op. 58, za klavir. Igra Devetak; 10.00 Praznična matineja; 11.00 Ljudske pesmi, izvajata bas Stabej in pianist Lipovšek; 11.15 N. Kuret: »Koren lečen«. Pravljica; 11.45 Gershwin: Amerikanez v Parizu; 12.10 Pod farnim zvonom župne cerkve na Lesah; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 F. Björnseth: »Besede za dva glasa«; Radijska drama; 16.05 Koncert orkestra Glasbene Matice iz Trsta. Vodi Kjuder. Sodelujejo sopr. Bratuž - Kacjan, bas. Saincin in pianist Bertonec. Drugi del. Dvorak: Slovenski ples št. 10; Mozart: Cherubinova arija iz »Figarove svađbe«; Puccini: Collinova arija iz opere »La Bohème«; Dvorak: Arija iz »Rusalka«; Gounod: Mefistova serenada iz »Fausta«; Strauss - Böscel: Suita po temah Straussovih valčkov za klavir in ork.; 16.55 Mali vokalni ansambli; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Kako in zakaj - Ne vse, toda o vsem; 18.15 Plesna čajanka; 18.50 Lesjalkov kvartet; 19.10 Pisani balončki; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Sport; 20.30 »Most pri Queensboru«. Radijska drama; 21.50 Skladbe davnih dob; 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 11. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Soplek slovenskih pesmi; 11.50 Hampton in njegovi solisti; 12.10 Slovenska ljudska umetnost in obrt; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji. M. Bravničar: Rapsodična fantazija za violino in ork. Simf. orkester RTV Ljubljana vodi Prevorsek. Solist D. Bravničar; 18.45 »The Diamond Four«; 19.10 Bernobini - Bompiani: Od humanoida do robota; »Zmagoslavje natančnosti«; 19.20 Moški vokalni kvartet vodi Mamolo; 19.40 Novosti v naši diskoteki; 20.00 Sport; 20.35

Boj za čisto vodo se je začel prepozno?

Strokovnjaki so izračunali, da bo morala Zahodna Nemčija investirati do leta 1985 po najmanj šest milijard mark letno (nad 900 milijard lir) za čiščenje vod oziroma za ohranitev čistosti tistih tekočih in stoječih voda, ki doslej še niso onesnažene z industrijskimi odpadkovinami. (A takih vod je zdaj že malo.) Po letu 1985 pa bo treba dajati v isti namen še več. Celotna potrebna vsota za očiščenje nemških voda v prihodnjih 30 letih pa znaša najmanj 230 milijard mark (okrog 35.000 milijard lir). Semo za čistilne naprave v odtočnih kanalih bi bilo potrebnih do leta 2000 140 milijard mark (skoraj 22.000 milijard lir).

Strokovnjaki menijo, da se je začel boj za čiščenje voda takó v Nemčiji kot v vsem zahodnem svetu prepozno. V Nemčiji je postal to že političen problem, ki ga vse stranke realistično presojuje. Vse se strinja v tem, da je treba začeti obsežno akcijo proti onesnaženju voda, a se za zdaj še niso zednile, kdo naj to plača. Vsekakor bo morala prevzeti del stroškov nase nemška zvezna vlada oziroma federacija; največji del stroškov pa naj bi plačali tisti, ki kužijo in mažejo vode, zlasti velika industrijska podjetja. Problem je v tem, kako pravno veljavno porazdeliti te stroške.

Največja nemška reka Ren velja danes za »največjo nemško greznico« in strokovnjaki si belijo glave, da bi si izmislili načine, kako bi napravili iz Rena spet vir pitne vode za 30 milijonov ljudi. Nemci pa so se te naloge temeljito lotili. Ne gre jim samo za to, da bi zanaprej obvarovali Ren pred dimom, odpadkovinami iz greznic in industrij ter škodljivimi odpadki, ampak tudi pred spremembami temperature vode iz umetnih vzrokov. Tako zahtevajo strokovnjaki

za čiščenje voda, da atomske elektrarne, ki jih zdaj gradijo ali jih namervajo postaviti v bližini Rena, ne bodo smele spuščati v Ren vode, ki bi presegala 28 stopinj Celzija. Atomske elektrarne bodo morale imeti posebne »hladilne« stolpe, v katerih bodo hranile vodo, dokler se ne bo primerno shladila. Nato jo bodo lahko spet uporabile in tako jim ne bo treba še bolj zapletati problema s čiščenjem vode in z varovanjem živalstva ter rastlinstva v Renu.

Posebni problemi se pojavljajo seveda tudi v Italiji, pa tudi v Sloveniji, kjer nameravata Slovenija in Hrvaška skupno zgraditi atomsko elektrarno v bližini Brežic, ob reki Savi. Tudi vode v Italiji in Sloveniji so že hudo onesnažene. Potrebna bo enako odločna akcija za njihovo čiščenje, kot jo pripravljajo v Nemčiji.

VREMENSKE PREROKBE

»Ljubi maj, krasni maj« je s svojim neprestanim deževjem in slabim vremenom šel že v kraj.

Vremenski preroki pa že oznanjajo, da bo maju podoben tudi ta mesec junij, ki mu pravimo tudi rožnik. Pravijo, da se bo do svetega Petra in Pavla mešalo deževno in jasno vreme.

Vmes bo tudi treskalo, grmelo in se bodo pojavljale nevihte, kar bo zlasti prizadevalo živčno šibke ljudi pa tudi pridelke na polju.

V tolažbo pa napovedujejo vremenjake, da bosta drugi in zadnji teden v juniju lepa in sončna.

Domača pratika in tudi pratkarsko napovedovanje po slovenskem tržaškem radiu kažeta tako.

Slovinci imajo kompleks ceste

Kot znano, se je slovenska javnost pred dvema letoma hudo razburila, ker je izpadla iz programa gradnje novih avtocest v Jugoslaviji avtocesta št. 11j - Gorica.

Tedaj se je govorilo celo o slovenskem »cestnem uporu«. Zdi se pa, da imajo Slovenci sploh kompleks cest in da jih ne spravi nič drugega iz ravnovesja kot — ceste. Zadnji čas so se namreč razgibali študentje ljubljanske univerze. Medtem ko so ostali precej hladni, ko se je skoro vsa evropska študentska mladina šla revolucionarje in so ostali gledavci, ko so demonstriali beograjski študentje, ter se niso pridružili gibanju zagrebških študentov, pa so se zdaj razvneli zaradi — ceste. Po Askerčevi cesti, ki pelje mimo univerzitetnih inštitutov, hrumi namreč velik promet in študenti so prišli do prepričanja, da tega ne morejo več prenašati. Tako so kratkomalo »zasedli« cesto, ali bolje re-

čeno, posedli so po njej in onemogočili promet. Milica jih je — kot poročajo — precej dobrohotno in z razumevanjem gledala. Toda tako je bila zadeva po mnenju nekaterih študentov premalo dramatična. Saj vendar potrebuje tudi Ljubljana svojo »študentsko revolucijo«! In tako so začeli »uganjati revolucijo«, dokler jih niso nekaj priprli. To je dalo njihovim prijateljem vzrok za zasedbo nekaterih univerzitetnih poslopij. Kot poroča ljubljanski tisk, je bilo ob tisti priložnosti slišati tudi nekaj »bojevitih« vzklikov.

Res, Slovenci kažemo včasih velik talent za to, da naredimo iz malih problemov — velike, iz velikih pa — male. Če bi imeli več smisla za humor in bi znali pravilno oceniti lastne akcije, bi bila Slovenija zelo vesela dežela. Isto velja seveda za naše tukajšnje slovenske razmere. Tu se nam zdi največji problem — problem cestnih napisnih tabel. Mnogo manj nas npr. skrbi, kako tone naša predmestna mladina v tujem morju.

ŠKEDENJSKO KULTURNO DRUŠTVO

V Škedenjskem domu bo na sporedu v torek, 8. junija 1971,

PEVSKI VEČER

Nastopili bodo »Fantje izpod Grmade« pod vodstvom Iva Kralja ter »Škedenjski dekleški zbor« pod vodstvom Dušana Jakomina. Na sporedu je tudi nastop Davida in Mare s Kolonkovca. Začetek ob 21. uri.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20. 4. 1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphis, Trst

Madžarski etnograf o svojem ljudstvu

29. aprila je imel madžarski etnograf dr. Károly Gaál, univerzitetni profesor na Dunaju in avtor več knjig, v društvu »Urania« v Gradcu predavanje o »Romantiki in resničnosti v madžarski folklori«. V predavanju je poslušavce opozoril na smešnost in nesmiselnost navadne srednjeveške predstave o Madžarih, predstave, ki so si jih ustvarili ljudje po osladnih operetah, kot na primer »Cigan baron« in podobno. Take Madžarske ni bilo nikoli in takega madžarskega ljudstva ni, je rekel.

V dolgem predavanju je nato razkril naravnost strašno preteklost madžarskega ljudstva, ob kateri se zazdi zgodovina slovenskega naroda kot idila. Madžarsko kmečko ljudstvo ni nikoli poznalo niti najmanjše ljudske avtonomije, ki bi bila posrednica med njimi in oblastjo. Bilo je neposredno, na milost in nemilost izročeno brezobzirnim potujčenim plemičem in vladarjem največkrat tujega rodu in krvi, kot so bili npr. Anžuvinci ali Habsburžani. Nikoli ni imelo časa, da bi bilo zares poglobljeno svojo kulturo. V 13. stoletju so strašno opustošili Madžarsko Mongoli in pustili za seboj močno razredčeno, izropano prebivalstvo in razvaline.

Potem so se začele vojne s Turki, ki so nato za 150 let zagospodali na Madžarskem. Tudi oni so prinesli opustošenje, revščino in nevednost. Vendar se je preprostim ljudem bolje godilo pod Turki kot pod lastnimi plemiči. Zato se je dogajalo, da so madžarski kmetje bežali izpod oblasti svojih plemičev k Turkom. V takih razmerah se je ohranilo zelo malo izvirne madžarske folklorne iz časa naselitve, neglede na to, da Madžari že tedaj niso bili etnično enotno ljudstvo, ampak so ga sestavljala altajska plemena s severa, sorodna Jakutom, in turška plemena iz Južne Rusije, iz krajev ob Volgi. Pozneje so se pridružili Madžarom še ostanki Obrov in Kumani.

(Po domnevah raznih madžarskih učenjakov so Szeklerji na današnjem Sedmograškem potomci Avarov, medtem ko žive potomci Kuma-

nov med Donavo in Tiso in jim še danes pravijo Kumani. Ljudje na primer pravijo, da se nekdo poroči s Kumanko, če se poroči z dekletom iz tistih krajev.) Nekateri so prepričani, da gre pri Szeklerjih za potomce Obrov, ki jih je Karel Veliki naselil na vzhodnem Štajerskem in Gradiščanskem, kot mejno obrambo, pa so jih Madžari v 10. stoletju po porazu na Leškem polju poteg-Obri sorodni.

Nili s seboj v panonsko ravnino, ker so jim bili Madžarska folklor se je v vseh teh mešanjih v glavnem izgubila in danes je zelo težko dognati, kaj je prvotno in kaj prevzeto. Etnografi so se mnogokrat motili, ko so videli v kakem ljudskem motivu prvotni folklorni element, nazadnje pa se je izkazalo, da je bil prevzet šele pred sto leti ali manj od Avstrijcev ali drugih sosedov in samo temeljito asimiliran.

Moč madžarskega naroda in njegovo življenjsko odpornost vidi prof. Gaál ravno v tem, da je preneslo vse nesreče, da ni podleglo germanizaciji in slavizaciji ter si je ohranilo svojo na-

rodno individualnost. Poudaril je, da je narod skrivnosten, a živ organizem, ki se lahko prilagaja najrazličnejšim razmeram in asimilira v svoj prid vse mogoče vplive.

Na stotinah primerih, prikazanih s skioptičnimi slikami je potem prikazal razliko med romantičnimi predstavami o madžarski folklori in dejanskim stanjem. Prof. Károly Gaál dobro pozna tudi Slovenijo in redno obiskuje Prekmurje ter vodi etnografske raziskave med tamkajšnjo madžarsko manjšino, enako kot med Madžari na Gradiščanskem. Z nekaterimi slovenskimi etnografi, kot na primer z Nikom Kuretom in Vilkom Novakom, ga vežejo prijateljski odnosi.

V DUHU VARČNOSTI

Vatikanska uprava je izdala odlok, da ne smejo imeti vatikanski državljani avtomobile razkošnih in dragih znamk. Vsi kardinali in drugi vatikanski dostojanstveniki se jih morajo iznebiti. Ostala bosta le dva avta te vrste za sprejem tujih vladarjev in državnih predsednikov.

Slika iz današnje dobe blaginje

Da je to ena slika, ali sta dve iz današnjih dni, ko se vse moderno vrti, se kar čudno zdi. Pa preberimo, kar je bilo pred dnevi zapisano v velikem turinskem dnevniku, pravzaprav le preprosto ponovimo.

Nekaj kilometrov oddaljen od mesteca Fianale Ligure v Liguriji leži visoko v gorah kraj Orco — že ime zveni turobno. Trideset na pol razpadlih hiš se stiska na strmem hribu v senci razpokanega zvonika. Orco je namreč župnija za stopenjdeset ljudi, večino, ma starcev, ker se je mladina že vsa izselila v doline. Kot ponekod pri nas v Beneški Sloveniji.

Revščina zija od povsod.

In kako zelo, to je pa razložil slučajnim

obiskovalcem upognjen in shujšan možak, ki je tovoril breme dračja na hrbtu strmo v hrib.

Na vprašanje, kam in kako, je odgovoril: »Niti drv nimamo; nekaj suhljadi sem nabral, da skuham toplo večerjo zase in za nekaj bolnih sosedov. Trideset let sem že župnik tu gori. Nekaj zelenjadi in oljk pridelam, kokoši in kunci so mi pa pocrkali.

Pred dnevi so mi ukradli iz sobe še zadnje prihranke. Kar razjokal sem se. Nimam beliča niti za hleb ruha, kaj še za podplate na čevljih. Oprostite, grem pozvonit, da se zberemo v cerkvi prosit božje pomoči. saj je človeška predaleč.«

Takšno je življenje revnega duhovnika in njegovih faranov v tistem kraju danes, v drugi polovici 20. stoletja, v »dobi blaginje« — a ne za vse.

Pa človeška pomoč tudi za njega in za njegove le ni bila predaleč. Skupina dijakov iz Turina je zvedela za njihovo revščino in je nabrala stotisoč lir za prvo pomoč in za prve tople obroke hrane župniku in faranom. Tudi takšna konkretna aktivna mladinska pomoč bližnjemu se zdi danes, v dobi lahkinih parol in »seksualne revolucije« ter dirjanja za »totalnimi rešitvami« na ideološki podlagi, nekaj izrednega.

URADNIŠKE PLAČE

Glavno državno računovodstvo je izdalo te dni seznam o višini uradniških plač. Najvišja plača državnih uradnikov znaša 5,139.300 lir na leto, takih visokih uradnikov je pa v uradnih seznamih le 29. Uradnikov s tremi milijoni in tristo tisoč lir plače na leto je v seznamih le 3426. Niti do enega milijona in pol pa ne pride 384 tisoč uradnikov.

Te uradne statistike pa ne dajejo prave slike o državnih izdatkih za svoje nameščenice. Kje so pa ministri, podministri in drugi podobni nastavljenici z milijonskimi plačami. Pa poslanci, ki so si izglasovali — brez enega protivnega glasu, niti od strani komunistov — po en milijon mesečne plače?

Zaradi pomanjkanja prostora bomo prispevek »Stara govorica« nadaljevali prihodnjič.

Uredništvo

Slovenska gledališka sezona v Gorici

Slovenska gledališka sezona 1970-71 v Gorici je eden naših najvažnejših letošnjih kulturnih dogodkov. Prišla je namreč popolnoma do izraza kulturna zrelost ljudi, ki so s svojim nesebičnim prizadevanjem omogočili uresničitev zastavljenega programa. Enotna formula je dokazala pravilnost prizadevanj v tej smeri. Nismo dvomili v pozitiven odziv goriške publike, ker smo vedeli, da je dovzetna za kulturno besedo, kadar te besede ne pogojujejo drugi faktorji, ki siromašijo njeno bitnostno vsebino. Enotna formula je bila letos najjasnejši dokaz tega.

V programu za abonente, ki je bil v celoti izpolnjen, je bilo osem del. Od teh jih je pet uprizorilo naše gledališče, dve deli sta bili vzeti iz repertoarja Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice začelo sezono s Cankarjevo Gorici gostovala Drama SNG iz Ljubljane. 26. novembra 1970 je Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice otvorilo sezono s Cankarjevim Kralljem na Betajnovi v Katoliškem domu; 14. januarja 1971 je v gledališču Verdi nastopilo naše gledališče s Tolstojev Močjo teme; 31. januarja z dvema predstavama ter drugega februarja z eno je naše gledališče nastopilo v Prosvetni dvorani na Verdijevem korzu z Nušičevo komedijo »Kaj bojo rekli ljudje«; 25. in 26. medijo Petra Ustinova »Romanov in Julija«; 11. 12. in 13. marca je v Prosvetni dvorani naše gledališče uprizorilo Holbergovo komedijo »Jep-

pe s hriba«; 29. marca je Drama SNG iz Ljubljane nastopila v gledališču Verdi s Shakespearovim »Macbethom«; 15. in 16. aprila je naše gledališče uprizorilo v Katoliškem domu Smoletovo »Antigono« ter je 13. in 14. maja s komedijo Vitaliana Brancatija »Raffaele« začeljučilo v Katoliškem domu sezono. Poleg teh predstav, ki so bile v abonentskem programu, je naše gledališče 23. decembra 1970 dvakrat uprizorilo v Katoliškem domu za naše najmlajše »Kekca«. Predstava za najmlajše je tudi v Gorici postala že tradicionalna. 30. aprila sta bili še dve otroški predstavi v odskri postavitvi ljubljanskega mladinskega gledališča, ki je v Katoliškem domu uprizorilo »Cipka in Capka«. Naše gledališče je v istem skupnem dogovoru gostovalo 19. marca v Doberdolu v župnijski dvorani z Nušičevo komedijo »Kaj bojo rekli ljudje«, z isto komedijo pa 12. aprila še v Števerjanu in 27. aprila v Štandrežu. S komedijo »Raffaele« je naše gledališče gostovalo še v Štandrežu v župnijski dvorani 22. maja, v Doberdolu v župnijski dvorani pa 23. maja. Z »Raffaelom« bo še gostovalo v Števerjanu 31. maja. Naše gledališče je v okviru Prešernovih proslav nastopilo v Doberdolu z Večerom poezij dr. Franceta Prešerna v Prosvetni dvorani, sodelovalo na Prešernovi proslavi februarja je Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice nastopilo v Katoliškem domu s ko-

(Dalje na 7. strani)

Tržaškega

TRST NA DRUGEM MESTU V EVROPI V TRGOVAVJU Z VZHODNOEVROPSKIMI VALUTAMI

Nepričakovano in skoro nenadoma je Trst postal drugo evropsko tržišče za vzhodnoevropske valute. Verodostojni bančni krogi sodijo, da znaša vrednost deviznih sredstev, s katerimi mesečno operirajo v Trstu, približno milijardo lir. Po dinarju, ki je že tradicionalno »blago« za tržaške menjalnice, so se poleg mark, šilingov, francoskih in švicarskih frankov, dolarjev in funtov šterlingov, pojavile romunska, češkoslovaška, bolgarska, poljska, madžarska valuta in v zadnjem času tudi sovjetska. Tisti del tržaških trgovcev, katerih dejavnost je predvsem ali popolnoma namenjena jugoslovanskim odjemalcem, je na nove valute reagiral podobno kot z dinarjem, to se pravi, da jih je večina sprejela brez pomišljanja. Vendar pa pomanjkanje uradnega kvotiranja v Trstu povzroča precej težav. Večina se drži uradnih kurzov iz Dunaja in Zürich, nekateri pa so se celo opremili s teleprinterji in lahko minuto za minuto spremljajo spremembe kurzov. Obstajajo celo taki, ki so si omislili lastno mrežo obveščevalcev, ki sproti poročajo o pogojih na tržaškem trgu, na katerem naj bi obstajalo neke vrste neuradno vrednotenje vzhodnoevropskih valut. Na splošno se valutne menjave na tem področju naslanjajo na ponudbo in potrošnje in je zato zelo težko zajamčiti se pred izgubami.

Obseg tržaškega valutnega trga, na katerega vplivajo tudi številni menjalci, ki nimajo zadevnega dovoljenja osrednje banke, je zelo težko definirati. Menjalci brez licence namreč večkrat operirajo z velikimi vsotami. Na podlagi raziskave pri bankah in uradnih menjalnicah, je bilo moč izračunati, da v nekaterih mesecih, predvsem poleti, obrnejo na tržaškem trgu neverjetno vsoto 10 milijard lir tuje valute. Po približnih cenitvah, naj bi od tega odpadlo na dinar približno 40 odst. na marko 25 odst., na vzhodnoevropske valute (madžarski florint, romunski leu, poljski zlot, bolgarski leu, češkoslovaško krono in rubel) 20 odst.; preostali odstotek naj bi obsegal dolarje, funte šterlinge in druge valute.

Prisotnost vzhodnoevropskih valut, predvsem rubla na tržaškem trgu se zdi precej nerazumljiva, če pomislimo na stroge zakone, ki urejajo izvoz domače valute iz Vzhodne Evrope. Vendar pa si je ta pojav moč z lahkoto razložiti. Podobno kot na meji z Italijo veljajo v Jugoslaviji podobni sporazumi tudi z Bolgarijo, Romunijo in Madžarsko. Številni Jugoslovani, ki kupujejo v Trstu, preprodajajo dalje (predvsem zlato) kupcem iz Vzhodne Evrope. In tako, sicer ilegalno, pridejo do vzhodnoevropske valute, ki se potem steka v Trst. Podobno se dogaja pri nas, saj iz Jugoslavije prihajajo — protizakonito — dinarji in prav tako protizakonito prečkajo mejo zlato, manufaktura in na tone drugega blaga, katerega carina prepoveduje. Gre torej za tihotapljenje, vsaj v 80 odstotkih primerov.

Zanimiva je tudi nadaljnja pot vzhodnoevropskih valutnih sredstev. Za dinar ni nobene težave, saj je povpraševanje precej močno skozi vse leto, poleti pa se še poveča zaradi številnih nemških turistov, ki potujejo v Jugoslavijo. Druge valute pa se v glav-

nem vračajo preko Avstrije in Švice. To olajša tudi zelo nizka cena te valute na zahodnoevropskih valutnih tržiščih: v Trstu je namreč moč kupiti rubel za približno 100 lir, njegova uradna vrednost v Sovjetski zvezi pa znaša preko 700 lir.

— o —

USPEŠEN TEČAJ ZA STARŠE

Prejšnji petek je Združenje staršev osnovne šole pri Sv. Ivanu v Trstu zaključilo prvi del letošnjega tečaja za starše. Spomladi je bilo na sporedu devet predavanj, ki so jih imeli slovenski pedagogi in strokovnjaki.

Predavanjem je vztrajno in z zanimanjem sledilo lepo število staršev. Tečaj se bo nadaljeval v jeseni po začetku šolskega leta.

— o —

P. D. »PRIMOREC« — TREBČE

V torek, 8. junija, ob 21. uri v Ljudskem domu v Trebčah

NASTOP GOJENCEV ŠOLE GLASBENE MATICE

Na sporedu bodo skladbe za klavir, violino, harmoniko in kitaro. Vljudno vabljeni!

OBVESTILO

Kmetijsko pokrajinsko narzorništvo v Trstu prireja 15. in 16. junija poučni izlet za ogled kmetijsko industrijskih obratov v videmski pokrajini.

Predviden je ogled: Zadrudne mlekarne v Čedadu, ene izmed zadrudnih klet v okolici Čedadu, zadrudnih mlekar v Morteglianu in Coderu di Sedegliano.

Izlet bo z avtobusom. Odhod iz Trsta - ulica Flavio Gialia (ob železniški postaji) v torek, 15. junija ob 8. uri. Skupno kosilo bo v Špetru ob Nadiži. Za kosilo se je treba prijaviti ob vpisu. Kot običajno so potni stroški in prenočevanje v breme Kmetijskega nadzorništva, hrana vključno s skupnim kosilom pa v breme udeležencev.

Prednost za izlet imajo člani upravnega sveta Kraške zadrudne mlekarne. Ostala mesta so na razpolago do končnega števila 40 - 50 oseb.

Prijave sprejema Kmetijsko nadzorništvo v ulici C. Ghega št. 6, soba št. 2. Ob vpisu položijo udeleženci 1.000 lir v jamstvo.

— o —

ŠOLA GLASBENE MATICE - TRST

V sredo 9. junija, ob 20.30 v mali dvorani Kulturnega doma

NASTOP HARMONIKARSKIH SOLISTOV IN ANSAMBLOV

Nastopila bosta tudi ansambla »Miramar« junior — pod vodstvom prof. Eliane Zajec in »Miramar« senior — pod vodstvom prof. Oskara Kjudra. Vstop prost!

ZASEBNIKI ALI SKUPNOST?

Mnogi tožijo, da mladina nima nobenega skupnostnega čuta več, nekateri krivijo za to vpliv slabega tiska, slabih filmov in podobno. Na drugi strani pa ostaja svet, ki velja za resnega: kulturniki, prosvetniki, šolniki — vsi javni delavci, ki so poklicani oblikovati ljudskega posebnost mladega duha. Kako pa pravzaprav ta svet izgleda? Najde se slovenski »pisatelj«, ki hoče odrešiti naše slovenstvo s tem, da verno kopira vse enodnevnice, ki jih spočenja od teh ničnega zagona in blagostanja utrjeni zapadni duh. Prepričan je, da deluje za odprtost slovenstva, zamaš bi ga o čem drugem prepričevali. Najde se drugi, ki nam piše romane o Grkih in Rimljanih ali drame o Angležih in Škotih (le zakaj ne še o Germanih ali Zuluskah?). Za vse življenje nosi pečat svoje klasične izobrazbe. Nadebudni slovenski skladatelj dalje svojim sestavkom in kavi operi skrivnostna imena, da sam Bog ve, komu in kaj hoče povedati. Šole so polne kalupskega mišljenja, poravnavanja pogosto že davno zgrešenih pojmov.

Ali ni v vsem tem neka sebičnost, samopašnost, vzvišeno samogledanje ali pa »umirjeno« življenje, prijetna vsakdanost in zdenje. Samo ničesar prelomnega, takoj se sproži val pritiska in obsojanja, kajti bati se je, da bo porušena mirna vsakdanost, da se bo zatemnila osebna slava itd. Ali ni mogoče tako stanje za sebičnost po reku: jaz sem tisti, ki vem. Toda ali si se že vprašal v sebi, s kakšnimi pojmovanji je obremenjena tvoja miselnost? Ali si poleg šolsko priučenega ali kulturniškega ali političarskega gledanja na narodno skupnost sposoben še katerega, recimo državniškega, skupnostnega? Ali se lahko rešiš romantičnih in kozmopolitskih predstav, ali pa vsaj drugim pustiš drugo gledišče?

Zares, ves »resni« svet bi moral pomisliti, da je duhovna in narodna misel, ki jo sporoča ljudem, toga, bledeča, kolikor že ne neuravnove-

šena. Posnemanje in naučena pojmovanja res ni so tisto, česar bi se mladi rod oprjel. Nobeden se krepkeje ne loti umetniške obdelave naše preteklosti, mogoče zaradi bojazni pred »nacionalizmom« ali fraze »brez romantičnosti«. Toda to gre že predalet. Iz slovenskega naroda so naredili nekakšen mit tlačanov in podložnikov, borcev za svobodo itd. da je človek tega že naveličan in podzavestno tudi tiisti, ki kopirajo »sodobni« svet in nas delajo »odprte«. Slovenška zgodovina ni bila le hlapčevska (končno tu di to ni poniževalno), bila je tudi slavna in za služi svoj spomenik (le kje je bil kakemu knezu javno postavljen?).

Biti ponosen na svoj narod ne pomeni istoglasno podcenjevanje druge, kakor se mednarodno navdihnjeni ljudje takoj zbojijo. Kaj če bi za spremembo nekoliko pretresli in prepričali uokvirjena in toga »klasična« in šolarska pojmovanja. Kaj če bi si skušali izoblikovati družabni čut, odpreti sebe nasproti človeku, v prvi vrsti nasproti rojaku. Kaj če bi se trudili za iskrenost in domačnost v družbi svojih ljudi doma in po svetu. Ali ste opazili, da lahko Slovenec med Slovenci ostaja tujec in to tako pogosto, da človeka že prijemajo malodušje ne nad slovenstvom, ampak nad njegovimi ljudmi.

Ideal in zgled nam ostane v vseh tistih odmaknjenih, požrtvovalnih ljudeh, ki se ne izpostavljajo. Grejo preko vseh razočaranj in malodušij in kar naprej delujejo z neuničljivo vero v poštenje, v plemenitost in notranje zadovoljstvo, ki ga daje delovanje za skupnost. Koliko plemenitosti in zaupanja pomenijo stalni darovi, skromni, vendar jih spremlja stara modrost. Kamen na kamen. Zgled vseh teh ljudi je še kako sodoben, kričeče modern, toda, koliko jih je, ki ga opazijo, ga upodobijo in posredujejo svetu?

Rad bi povedal, da želim temu zgledu slediti, slediti plemenitosti, ne glede na to, kaj opisujejo knjige, časniki in ves tisk ter to. Slediti čutu skupnosti in ne zasebnosti.

Litoralis

Plešivo

MEJNI PREHOD

Mejni prehod pri Plešivem, ki veže Brda s krmínsko okolico, pa tudi z Gorico, postaja od dne do dne gospodarsko važnejši. Po uradnih podatkih so našeli čez ta blok že 266 tisoč prehodov v letošnjem letu samo do maja. Dnevno se ga poslužuje najmanj 450 do 500 ljudi. Število se stalno veča, odkar vozi avtobus iz Dobrovega v Krmin. Ta proga bi se lahko podaljšala do Gorice.

Neugodno pri vsem tem pa je, da je možen prehod čez plešivski blok le s prepustnicami in ne še tudi s potnimi listi. Oblasti na obeh straneh meje so se že menile o potrebi, da se blok pomakne v višjo kategorijo, tudi za prehode s potnimi listi. Kakor se zdi, pa tudi mešana komisija za videmski sporazum le bolj počasi razmišlja in študira.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

PRAZNIK REPUBLIKE

Včeraj so tudi v Gorici uradno praznovali dan ustanovitve italijanske republike. Na zunaj ni bilo videti kakih posebnih svečanosti. V dvorani pokrajinskega zbora je imel dopoldne slavnostni govor za to 25. obletnico predsednik deželnege sveta prof. Ribezzi, popoldne je priredil goriški prefekt sprejem v vladni palači za predstavnike vseh političnih, kulturnih gospodarskih in drugih ustanov.

Demokristjanska in socialistična stranka sta dali nalepiti proglase, ki poudarjajo pomen republike in njene demokratične smeri. Obe pa poudarjata, da pri volitvah za republiko niso mogli dati svojih izjav vsi državljani, ker so še bili po novih mejah ločeni od narodne skupnosti. Republikanski lepaki pa pozivajo ob tem prazniku vse stranke, naj zasledujejo tudi preko svojih ideoloških stališč skupne in nestrankarske koristi.

Kje domovina si?

se sprašuje pesnik spričo množičnega izseljevanja rojakov v tujino.

Sam si odgovarja v veličastni »Dumi«: »Si tu? Preko morja? In ni ti meja?«

Skoraj bi rekli, da ji še danes ni meja slovesni domovini, ki sega preko domačih krajev še vedno v Ameriko in v Avstralijo.

Na dvanajstem občnem zboru izseljenške Matice v Ljubljani so našeli, da živi še pol milijona slovenskih izseljencev preko in izven meja domovine matice.

Največ jih živi v Združenih ameriških državah, in sicer kakih tri sto petdeset tisoč. V Kanadi več kot 30 tisoč, v Južni Ameriki in v Avstraliji tudi približno enako število slovenskih izseljencev. Delijo pa se v staro ekonomsko emigracijo, ki je šla že pred prvo svetovno vojno iz domovine s trehuhom za kruhom. Na žalost se ta podoba izseljencev v zadnjem času, sicer v manjši meri, spet ponavlja.

Ne smemo pozabiti, da živi nekaj deset tisoč »gospodarskih« izseljencev in njih potomcev še vedno tudi v zahodno evropskih državah (v Nemčiji, Belgiji, Luksemburgu in v Franciji).

Prejšnji mesec sta bili v sosedni furlanski pokrajini dve pomembni kulturni srečanja na znanstveni višini.

V Vidmu so se srečali italijansko - furlanski geografi s slovenskimi iz Jugoslavije in tudi iz Trsta. To je bil že tretji tak sestanek, ki je obravnaval zemljepisna vprašanja z obmejnega italijansko - slovenskega ozemlja. Taki sestanki se bodo še nadaljevali, prihodnji bo sklican v Sloveniji s podobnim sporedom.

Drugo kulturno - znanstveno srečanje so pa imeli slovenski in furlanski arheologi. Prvi so si ogledali starožitnosti zlasti v Čedadu in okolici. Drugim so pa slovenski in hrvaški kolegi tolmačili starinske izkopanine in ostaline v Sloveniji in po severni Istri. Tudi starinoslovci so sklenili, da si bodo na prihodnjih sestankih izmenjevali kulturne izsledke iz svojih področij.

SAMO NAČRTI

Goriški turistični dejavniki so se začeli šele sedaj, tik pred počitnicami in poletno turistično sezono gibati in pripravljati načrte, da bi tudi naše mesto s svojimi zgodovinskimi, umetniškimi in naravnimi zanimivostmi postalo privlačna točka za tuje goste in za kulturne ali športne mednarodne prireditve.

Doslej se je govorilo, da bo v te namene služila deželna palača v ulici Roma. Ostalo je pri načrtih. Saj goriška krajevna turistična ustanova nima niti primernih uradnih prostorov. Za kake prireditve, nastope ali sejme se pa mora občina ali pokrajina zatekati v športno lopo v dolinico ob Kornu. Prav pomanjkanje primerne stavbe ali palače za domače in mednarodne kulturne, gospodarske ali športne prireditve je dalo

Iz Goriške

Pomembne kulturne izmenjave

povod, da je predsednik turistične organizacije ponovno sklical vse predstavnike turističnih organizacij, da bi se pogovorili o nujni potrebi »goriškega kulturnega doma«, o katerem se samo govori, a ga nikjer še ni.

SMETARSKA SLUŽBA

Gorica je veljala že pred devnimi desetletji za zeleno in čisto mesto. Ni nosila zaman ime »avstrijska Nica«. Danes se pa zdi po večini mestnih delov kot neka smetišnica in shramba vsakovrstnih odpadkov.

Mestna uprava je že pred časom obljubila in se tudi nekoliko potrudila, da bi zboljšala snajenje mestnih ulic in odnašanje smeti ter odpadkov. Naročila je v ta namen poseben avtobus in je nastavila pred hišami v nekaterih ulicah še nekaj posod za odpadke.

Vse to prizadevanje pa še ni doseglo svojega namena. Smetarji, ki jih je odločno premalo, ne morejo opraviti svojega dela. Zato vidi vsak gost in tujec pred raznimi težnjami vrati in v uličnih kotih cele kupe smeti. Ko posije popoldansko sonce, se dviga smrad kot iz podgorskih tkalnic. Poleti bo treba turistom poskrbeti tudi za plinske maske.

Zadeva odnašanja smeti in cestne snage je prisilila nekatere občinske močje, da so vložili na župana tozadevno vprašanje. Upamo, da bo mogel pred poletno vročino kaj ukreniti za mestno snago.

ZA FURLANSKO UNIVERZO

V Vidmu že obstaja fakulteta za tuje jezike v okviru in v odvisnosti od tržaškega vseučilišča. Ta podrejenost pa seveda ni po godu furlanskim vodilnim krogom, ki poudarjajo avtonomnost furlanskega jezika in furlanske kulture.

V tej smeri je že od nekdaj vodilno furlansko filološko društvo v Vidmu. Na eni svojih zadnjih sej je sprejelo tudi nujno zahtevo, da se v Vidmu ustanovi popolna univerza z vsemi fakultetami, in to predvsem zaradi zgodovinske vloge Vidma in njegovega položaja kot središča Furlanije.

Furlanski kulturniki zahtevajo, naj se že v prihodnjem šolskem letu odpre poleg dosedanje fakultete za tuje jezike in književnost vsaj še pedagoška fakulteta za vzgojo srednješolskih učnih moči, seveda predvsem v furlanskem duhu, kar je docela razumljivo in pravilno.

Prav bi pa tudi bilo, če bi furlansko filološko društvo, ki se tako vztrajno in popolnoma v duhu demokracije bori za pravice in samostojnost furlanstva, včasih dvignilo svoj vplivni glas tudi za pravice slovenskega jezika in kulture v vzhodnih delih videmske pokrajine.

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo NIŽJE SREDNJE ŠOLE V GORICI, ul. Randaccio 10, sporoča, da bo v ponedeljek 7. junija, ob 19. uri v šolskih prostorih roditeljski sestanek samo za tretje razrede.

Vabljeni so starši in njihovi namestniki.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

3. in 4. številka revije „Prostor in čas“

Svoje tržaške ljubitelje in bralce je te dni stvenih problemih v zvezi z novo bolnišnico v Ljubljani. V njem svari pred pretiranim optimizmom, ki ga vzbuja moderno zdravstvo. Dejansko stanje namreč postavlja optimistične statistike na laž. Janez Orešnik je objavil zelo uče. no jezikoslovno razpravo »Novo v teoriji naravnih jezikov«, a mislimo, da bi se dalo isto povedati tudi bolj preprosto in bolj zanimivo, saj tudi jeziki niso nastajali tako komplicirano. Zdi se, da se loteva slovensko jezikoslovje vsega, samo ne znanstvenega preučevanja o nastanku slovenskega jezika samega. Dobro pa je, da je Orešnik opozoril na del nove zahodne literature o teoretičnem jezikoslovju. Božidar Debenjak zanimivo razpravlja o »Treh vprašanjih v kulturi«, Aleš Lokar je napisal esej »Kristjani in svoboda vesti«, objavljen je odlomek iz Kocbekove knjižice »Eros in seksos«, pod naslovom »Spolnost v dobi demokracije«.

»Vsem Slovincem moje ljubezni
bi rad na vse večne čase zapisal
besedo, ki bi ne bila milost
besedo mesa in krvi
besedo zemlje in duše
besedo ki bi bila rojstvo besede
in besedo ki v njej smrt bo imela besedo
Zakaj spoznani poslej bomo umirali s svojim imenom.

S temi pesmimi se začena nova številka revije.

Mira Ceti je napisala nekako zgodovinsko novelo oziroma potopis po Valvazorju »Kako je nastala knjiga o deželi Kranjski«, v uvodni zapisu trdi, da gre za zapiske Valvazorjevega kopista Janeza Lenarta. Bravec se spričo starinskega sloga ne zna razložiti, ali je novela res napisana po kalkih starih virih ali gre samo za plod fantazije? Vsekakor je zanimiva in dobro izraža tedanjega duha in slog. Nekoliko suhoparno se bereta kratki noveli Marjana Tomšiča »Spoznanje« in »Smrt«.

Zanimiv je esejistični del. Niko Košir je napisal esej »Iz prevajalčevih zapiskov«, v katerem prikazuje težave pri prevajanju iz italijanščine. Miha Likar je objavil razmišljanje o zdrav-

spostovanjem do mnenj drugih, brez zaverovanosti v svoje lastne teze.

Posebno zanimiva in aktualna sta tudi dva kritična zapisa Drage Ahačič, v katerima opozarja na pereče družbene probleme, npr. na zapravljanje študentskega denarja. Na koncu je objavljena obširna rubrika knjižnih ocen, poročil in zapiskov.

Zelimo si, da bi revija bolj redno izhajala, čeprav na manjšem številu strani.

PRVI ROMAN V FURLANSKEM JEZIKU

Literatura v furlanščini sega sicer že precej daleč v preteklost, vendar nikoli ni prerasla regionalne, narečne literature. Kot taka je obsegala sicer precej obširno in zanimivo pesništvo, ni pa premogla nobenega daljšega pripovednega dela, razen novel. Zdaj pa je izšel prvi pravi roman v furlanščini. Napisal ga je Carlo Sgorlon. Roman ima naslov »Prime di sere« (Pred večerom) in je izšel pri Furlanskem filološkem, t.j. jezikoslovnem društvu, ki zalaga skoro vso furlansko literaturo.

Vsebina romana je čisto sodobna in dela ni mogoče uvrstiti v takojimenovano folklorno literaturo — pravijo kritiki. Roman pripoveduje o človeku, ki se po 27 letih zapora, na katerega je bil obsojen zaradi nasilja, vrne v domači kraj, kjer pa ga ljudje sprejmejo z nezaupanjem. Skušal se vživeti v nove razmere in spet navezati na življenje v domači pokrajini, a ne najde stika z ljudmi. Ti ga odbijajo zaradi tistega, kar je storil, čeprav je poplačal za svoj greh. Končno pa le najde stik z dvema človekoma, z neko vdovo in njenim otrokom, in zdi se, da mu bo to vrnilo vedrino in mir.

Dejanje se dogaja v krajih Cassacco, Treppo, Vendogliu in Buia ter je postavljeno v čisto realistični okvir. Sgorlon je skušal poustvariti v romanu kar najbolj pristno življenjsko ozračje tamkajšnje pokrajine in prikazati resnične značaje ljudi. Kritiki poudarjajo, da gre za pravi moderni roman, s katerim se je Carlo Sgorlon še enkrat razodel kot dober pripovednik, furlanska literatura pa je lahko vesela te svoje nove pridobitve.

F.J. 80 S M R T V POMLADI

Ko se je vračal po tihih večernih cestah proti mestnemu središču, je bilo v njem svetlo od sreče. Cestne svetilke so prijazno žarele in iz snega je izhajal srebrn, prazničen sij. Pri srcu mu je bilo tako, da bi kar ogovarjal ljudi od sreče, in kar čudno se mu je zdelo, da hodijo redki ljudje mimo njega, ne da bi občutili žar sreče, ki jo nosi v sebi, in se začudeno in zavistno ozrl vanj.

»Niti ne slutijo, kako sem srečen!« si je rekel skoro na glas.

Ni se mu še hotelo domov, zdelo se mu je, da je podstrešna soba pretesna za njegovo srečo. Zato je dolgo hodil po cestah in mislil na Majdo. Skušal si jo je predstavljati, kako je prihitela na cesto in kakšna je bila, ko sta govorila. Obnavljal si je v mislih vsako njeno kretanje, vsako njeno črto, vsak izraz njenega obraza, toda dojeti jo je mogel le za hip, potem se mu je spet izmuznila kot vedno. Bila je kakor prikazen, ki se je pojavila iz teme, se mu vabljivo nasmehnila in spet izginila. A ko je že začel postajati žalosten, ker se mu je njena podoba izmikala, jo je za hip zagledal v mislih kakor živo, zagledal je njene oči, njen izraz, zavij njenih ustnic pri govorjenju, lesk belih zob v svetlobi cestne luči, gibanje njenega telesa pri

hoji, in spet mu je postalo vroče od sreče. Hkrati ga je bilo skoraj strah tako močnega občutka sreče.

»Kako je mogoče biti tako srečen?« se je porodilo vprašanje v njem. Vse doslej ni slutil, da je taka sreča sploh mogoča.

»Bogve, če lahko taka sreča dolgo traja. Ali lahko traja vse življenje?«

Skušal si je predstavljati vse svoje življenje z Majdo in spreletel ga je srh ob misli na tako srečo. Toda ali je kaj takega res mogoče? Ozrl se je v nočno nebo, kot bi čakal odgovora od tam. Saj ni mogoče, da bi bili vsi ljudje, ki ljubijo, vsi, ki so poročeni, tako srečni. Vse do danes ni slutil, da bi mogli biti tako srečni. Toda nekateri med njimi, tisti, ki resnično ljubijo, vendarle morajo tudi občutiti podobno srečo, je razmišljal. »Ali pa je to le meni dano? Zakaj ravno meni? Kdo sem jaz? S čim sem to zaslužil? Ali pa bom moral to posebno drago plačati?«

Prisluhnil je svoji notranjosti, nejasnim slutnjam v sebi, toda nobenega odgovora ni mogel razločiti, razen pritajene bojazni, da človeku ni nič podarjeno, da je treba vse plačati, vsak srečen hip je treba poplačati s trpljenjem. Tako je vedno govorila mati, ki ni verjela v srečo, in

tako so govorili filozofi. Ali so se motili? V tem hipu sreče se mu je mati zaradi svoje nevere v srečo zasmilila še bolj kot kdajkoli. V tem trenutku bi jo bil objel in jo stisnil k sebi, kakor ni še nikoli storil, ter ji dal nekaj od svoje sreče.

Šele pozno zvečer se je vrnil v svojo sobo. Ni se mu dalo učiti in tudi ne brati. Tako se je razpravil in legel spat. Ugasnil je luč in v temi sanjaril naprej. Pravokotnik okna v poševnem stropu je bil rahlo ožarjen od daljnjih luči na cesti in se je zdel zlat.

—o—

Meseci, ki so sledili, so šli mimo kakor v sanjah. Čas je šel od petka do petka, ko je hodil čakati pred Opero. Se vedno jo je lahko videval le po enkrat na teden, toda zaradi tega ni trpel. Res je ves teden hrepenel po njej, mislil nanjo in težko čakal dneva in ure, ko jo bo lahko počakal, v nenehnem skritem strahu, da je ne bo videl priti iz stranskih Opernih vrat, če je prišlo kaj vmes — in kaj vse se lahko zgodi! A vendar je bil srečen in celo tisti strah je spadal k sreči, da ga ne bi bil hotel pogrešati, tudi če bi bilo to mogoče. Napravljaj je čakanje še lepše in veselje ob svidenju še večje.

Tu pa tam jo je tudi slučajno srečal, ko je šla po opravkih, v karkšno trgovino ali k šivilji. In bilo je čudno: vsakokrat je slutil, da jo bo srečal, in srce mu je začelo utripati od sreče, še preden jo je zagledal. (Dalje)

Sodobno kmetijstvo

Kdaj nastopi peronospora

Pogoj za razvoj peronospore, ki je slej ko prej najnevarnejša trtna bolezen, je vlaga in hkrati toplota. Prav zato nastopa po dežju. Zadnje čase smo imeli precej dežja. Ker smo že v juniju in so dnevi in tudi noči tople, je pričakovati, da bo po dežju trta izpostavljena močnim napadom s strani glivic. Treba bo torej čimprej škropiti proti peronospori.

INKUBACIJSKA DOBA

Peronospora spada v razred glivic plesnivk. Prav zato nastopa po vlagi, kakor vse plesni in gobe. Glivice se razmnožujejo s trosi ali sporami. Ko pride glivica s kalčkom v list vinske trte, pravimo, da je nastopila okužba. Te okužbe ne vidimo s prostim očesom. Čas od okužbe do nastopa pravega obolenja, ki je vidno kot rumeni oljni madeži ali plesnive prevleke, imenujemo inkubacijska doba. Ta doba je odvisna od toplote. Če je malo toplote (npr. 12-13 stopinj se glivice sploh ne razvijajo), traja inkubacijska doba približno 10 - 13 dni, pri večji toploti npr. 18-23, navadno junija, pa je inkubacijska doba krajša (4-6 dni). Pozneje, v juliju, traja inkubacijska doba seveda mnogo manj, približno 2-3 dni.

KDAJ ŠKROPIMO?

Okužbe preprečimo, če škropimo vinograd med inkubacijsko dobo. Ker pa vsak vinogradnik ne more vedeti, kdaj je pravi čas škropljenja, je dobro, da posluša poročila antiperonosporne službe slovenskega radia. Antiperonosporno službo izvajajo s pomočjo postaj, ki so opremljene z meteorološkimi instrumenti. Ker niso vse lege enako izpo-

stavljene okužbam in tudi niso vse trte enako občutljive, niso niti antiperonosporične postaje za vse vinograde stoodstotno zabeležljive. Stari vinogradniki imajo navadno »dober nos« in škropijo tedaj, kadar mislijo, da je čas primeren za to. Mlajši pa naj si rajši nabavijo dober termometer in pridno vpisujejo v beležko temperaturo in dan, ko je deževalo.

Peronospora napada predvsem liste, toda tudi drugim delom trte ne prizanese, kakor viticam in mladim poganjkom ter napada celo grozde. Obolenje nastane na gornjem delu lista, kjer se nastali tros (oljni madež), ki

nato prodira v notranjost lista, ker se na spodnji strani lista kaže kot bela pega ali plesniva prevleka. Napadeni listi porjavijo in se posuše. Isto se dogaja tudi na jagodah, ki začno od zunaj rjaveti, dobijo nato usnjato rjavo barvo, se nagrbančijo, posušijo in sčasoma odpadejo.

Najbolj učinkovita sredstva so tista na osnovi zineba kot npr. Aspor ali sedaj tudi Ultraspor, ki je še boljši in ki po zagotovilih strokovnjakov celo pospešuje rast trte, pa tudi Visex, Vitene, Maneb. Proti peronospori uporabljamo tudi Cafaro. Modre galice oziroma boddojske brazge pa ni primerno uporabljati v začetni razvojni fazi trte, temveč pozneje, poleti. Poškropiti moramo obe strani lista temeljito. Najboljši škropilniki so atomizerji, ker razpršijo pripravek v zelo majhne kapljice.

Slovenska gledališka sezona v Gorici

(Nadaljevanje s 3. strani)

v Prosvetni dvorani v Gorici ter z recitacijskimi večeri našega gledališkega umetnika Staneta Rastresena nastopilo petkrat.

Abonentov je bilo 434, v skupnem številu pri vseh predstavah 3453; ostalih obiskovalcev pri abonentskih predstavah je bilo 1.515. Povprečje pri vsaki predstavi za abonente je znašalo 331. Pri ostalih predstavah in recitalih je bilo 2182 obiskovalcev. Vseh predstav skupaj je bilo na Goriškem 24; tem je treba še dodati 6 recitacijskih večerov. Skupno število obiskovalcev je bilo 7.150. Za abonente iz okolice ter za otroke pri otroških predstavah je naše gledališče organiziralo prevoz s 43 avtobusi.

Goriška gledališka sezona se je začela razmerna pozno. V okviru približno petih mesecev je bilo treba razvrstiti osem del abonentskega programa. Vsklajevanje terminov za tri dvorane

je organizatorjem povzročilo velike težave, zaradi katerih ni bilo mogoče ustreči abonentom kot bi bilo potrebno. Največji nedostatek je bil prav v pomanjkanju stalnega sedeža za abonente. Ta nedostatek bo treba nujno odpraviti za prihodnjo sezono.

Goriška gledališka sezona je torej izpolnila pričakovanja. Poleg goriške publike, ki je glavni nosilec uspeha, gre zahvala Slovenski prosvetni zvezi, Zvezi slovenske katoliške prosvete in EMAC-u. Treba pa je izreči posebno priznanje časnikarjem, ki so sledili vsemu našemu delu in mu dajali potrebni poudarek. Z velikim zadovoljstvom lahko ugotovimo, da je kulturna beseda prerasla okvire ozkih strankarskih gledanj in prešla v dialektiko višjih skupnih interesov, kjer so tudi nacionalne razlike vir človeškega bogastva.

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

MLADINSKE IGRE

POKRAJINSKO PRVENSTVO V ŽENSKI ODBOJKI

Pretekli teden se je zaključilo pokrajinsko prvenstvo v ženski odbojki v okviru mladinskih iger. Letos je bila udeležba nadvse zadovoljiva in še enkrat moramo beležiti lep uspeh naših šesterek. Tekmovanja so se odvijala v treh skupinah, in sicer: v prvi je nastopal Breg skupno s FARI in Casa del Fanciullo A, v drugi Bor, Sokol ter Casa del Fanciullo B, v tretji pa OMA, S. Giacomo in Brunner. V posameznih skupinah so brez težav zmagali FARI, Bor in OMA; le ekipa Bora se je morala precej potruditi, da je v drugem setu odpravila trdožive Sokolice. V finalu smo torej bili priča srečanju med istimi ekipami, ki so se že izkazale v občinskem delu. Naša dekleta, ki branijo Borove barve, so se ponovno izkazala in prepričljivo osvojila obe tekmi z neoporečnim 2:0. Edino ekipa OMA se je v prvem setu dolgo upirala razigranim Borovkam in ga izgubila z minimalno razliko 15:17. To pa je OMA tako izčrpalo, da ni v naslednjem setu osvojila niti točke. Naše tržaške predstavnice so si tako priborile pravico nastopa na deželni finalu, kjer se bodo potegovala za vstop v finalni del, ki bo v začetku julija v Rimu.

ODBOJKA

PROMOCIJSKO PRVENSTVO

V moški promocijski ligi je Polet v soboto skoro dokončno osvojil prvo mesto v svoji sku-

pini. Po napeti in lepi igri je namreč strl odpor postrvovalnih fantov Sokola s 3:1. V tej tekmi smo lahko gledali res kakovostno odbojko, ki vsekakor lahko spada v D ligo. Polet je takoj kmalu popravil slab vtis, ki ga je pustil s tem, da je klonil pred Gajo, in še enkrat dokazal, da je letos res vreden napredovanja v višjo ligo. Tudi v dveh ženskih skupinah se je že skristaliziral položaj na vrhu lestvice. V A skupini je prvo mesto že skoro dokončno oddano ekipi Bora, ki se je za to priložnost ojačila z izkušeno igralko Barejevo. Za osvojitev boljših mest se tukaj odvijajo oster boj med ekipami Primorca, Julije in Sokola A.

V B skupini je prednost ekipe OMA prav tako izrazita, medtem ko si Primorec B, Bor B in Sokol B nabirajo potrebnih izkušenj za nadaljnja tekmovanja.

VII. KRAŠKI POKAL ZA MOŠKO ODBOJKO

Ob razstavi domačih vin bo zelo delavni športni krožek Kras organiziral v soboto, 5. t.m., mednarodni turnir, ki se ga bodo udeležile ekipe: Partizan iz Kamnika, Libertas iz Trsta, ACEGAT prav tako iz Trsta in domači Kras. Po zelo uspešnem letošnjem prvenstvu domačega moštva lahko pričakujemo, da bo turnir res kakovosten in izenačen. Libertas je še pred kratkim nastopala v B ligi in je torej najbolj izkušeno moštvo (vsaj na papirju); ACEGAT je brez poraza osvojil prvenstvo B lige in vsi se ga še spominjamo, kako je v lanskem prvenstvu do kon-

ca enakovredno osporaval prav Krasu osvojitev prvega mesta v D ligi. Kamniški Partizan sodi med najboljše slovenske ekipe in že samo to nam daje jasno jamstvo o resnični vrednosti teh odbojkarjev. Če bo vreme naklonjeno, bomo lahko gledali res lepo odbojko in zlasti finalno srečanje, ki bi po našem mnenju moralo biti med Krasom in Partizanom, bo pravi užitek za vse ljubitelje tega našega manjšinskega narodnega športa.

ŽENSKI TURNIR V NAMIZNEM TENISU

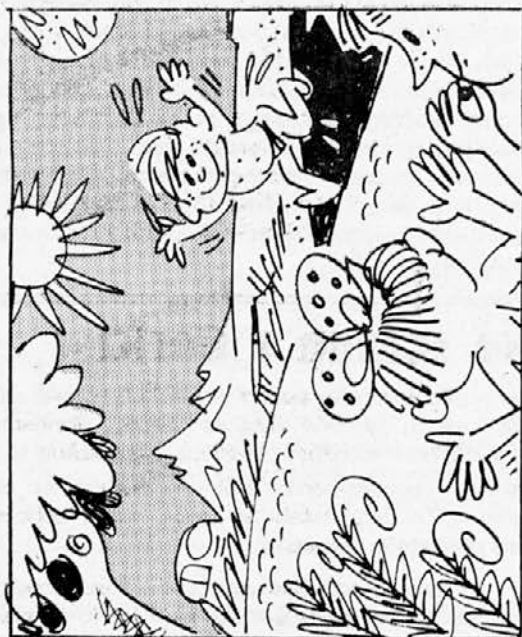
Prav tako v okviru razstave vina priredi domači Kras še turnir v namiznem tenisu, katerega se bodo udeležile ekipe Olimpija iz Ljubljane, Triglav iz Kranja, Semedela iz Kopra in seveda Kras. Na tem tekmovanju bomo lahko videli vse najboljše slovenske mladinke, ki se bodo skupno z večkratno italijansko prvakinja Milicevo potegovala za najboljše lovorike. Jasno, da Kraševke nimajo nikakega upanja na zmago, saj se ekipa naslanja v glavnem na Milicevo, ki edina lahko več ali manj enakovredno tekmuje z boljšimi igralkami iz Slovenije. Kljub temu pa bo ta turnir služil organizatorjem in vsem ljubiteljem namiznega tenisa, da se поблиže spoznajo s kakovostno igro in da si vsi naši nastopajoči naberejo potrebnih izkušenj.

Po turnirju, ki bo v nedeljo zjutraj, se bosta v popoldanskih urah srečala v ekshibicijskem nastopu večkratna državna prvaka in reprezentanta Vecko in Korpa, ki še danes sodita v sam evropski vrh.

ketna

APOLLO 25

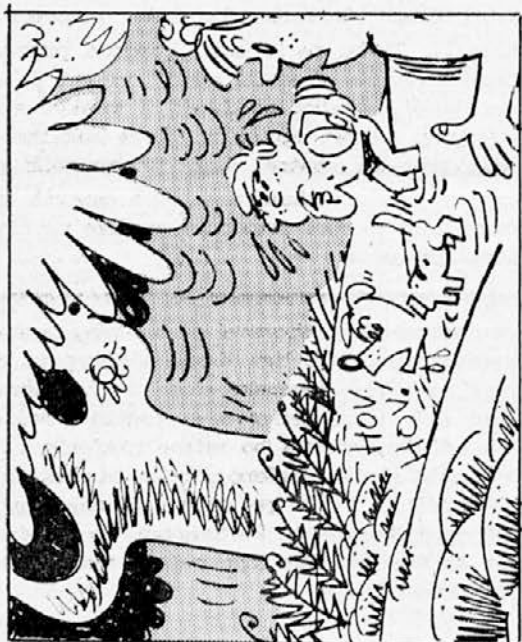
9
Riše in piše Em-Be

»Rajsko!« so vzklkali Zemljani in delali po mehkem mahu visoke kozolce — šestkrat višje kot na Zemlji!

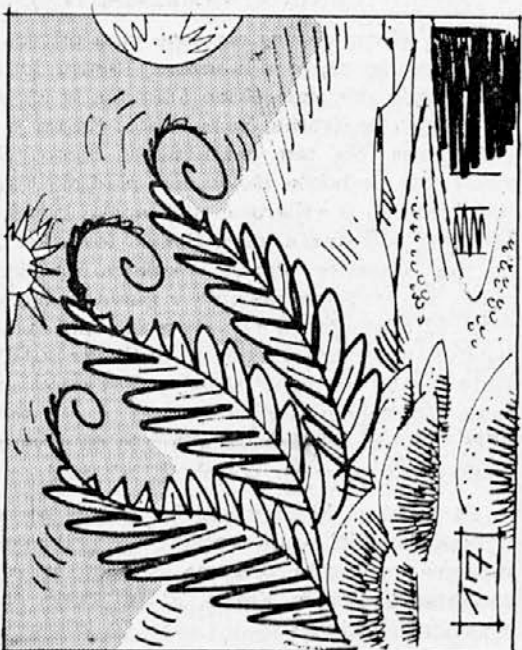
»Naj živi Lunin turizem!« so kričali. »Ni kamor več od tod!«

Da se le niso prenačili.

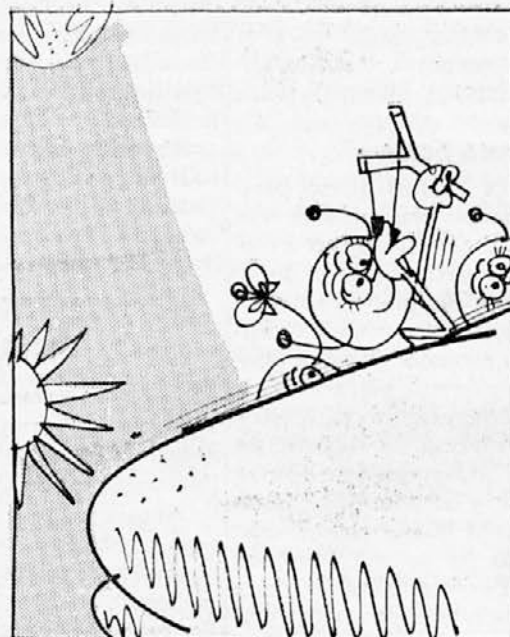

vo, pravcato drevo in virlo blagodejno senčico na zeleni mah.

Zemljani so sneli čelade od samega začudenja — verjemite ali ne! — dišeč vetrič, poln kisika, jim je zavel v nosnice. In da je bila mera polna: medtem ko so se naši prijatelji ozirali po zelenju, je med praprotjo dozorelo na koše črnih borovnic!

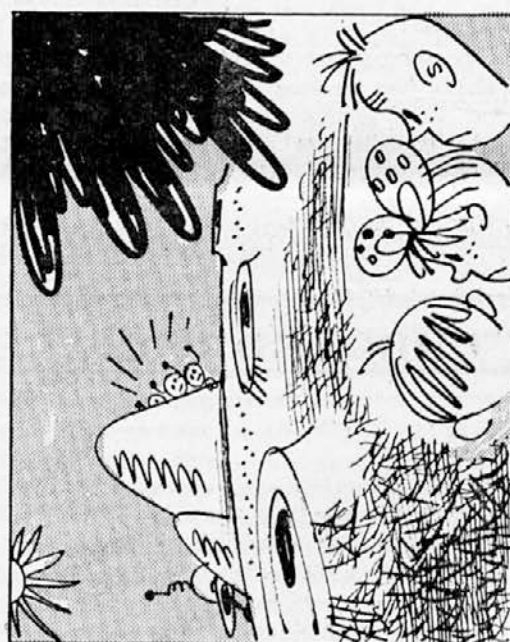

17. Namakanje ustvarja čudeže! Celo Sahara se nasmeje v zelenju, če priteče voda, pa se ne bi Luna! Gost, zameetni mah je pred strmečimi očmi Zemljanov začel poganjati okrog jezercer. In ne le mah! Visoka praprot se je razšopirila nad mahom. Iz mahu in praproti pa je — glej — razpelo košate veje

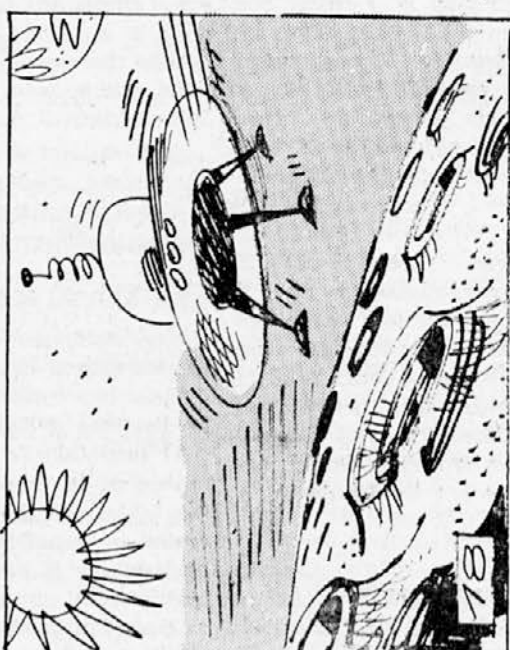
Tri okrogle — če kaj vemo — pristne marsovske buče so pokukale iz za skale in zastrigle z antenami. Ena izmed prikazni je počasi stegnila pajkasto ročico in na Zemljane, trde od groze, pomerila s fračo...

»Tako, zdaj smo pa tam!« je izdaval Gregor.

Luninem nebu je zaokrožil — leteti krožnik...

Nič čudnega! Jezerce s svojim zelenjem je pač padlo v debele, okrogle oči tudi prebičevalcem drugih planetov in zdaj so bile tu te prikazni in Zvitorepca! Zemljanom so se zašibila kolena. Krožnik je pristal za šiljasto skalo...

18. V tretje gre rado! Še eno krepko prenečenje je pripravila skrivnostna Luna našim znancem!

Če si naše junake kdaj na tem dolgem potovanju zasrbeli podplati in če bi bili kdaj radi pobegnili mamiciam za predpasnik, potem se je to zgodilo ta trenutek! Po črnem